

ככר הקדש שדומה לקונם. וכן הסכימו התוס' והרא"ש ורבנו ירוחם (יב, יח) ואו"ז (קלב). וכן נראה שנקט הרמ"א (שפ, ח) להלכה, אלא שמלשוננו משמע ש'קונם' חמור יותר מסתם נדרים. והאחרונים פקפקו על דבריו. (וע"ש בבאור הלכה שצדד לדינא שאם אסר ב'קונם' את אכילתו – מערב בו).

ב. הלכה כרב הונא, שכן סתם התנא בברייתא כמותו (ראשונים). ומבואר ברא"ש שרב הונא דלא כסומכוס. ורעק"א תמה הלא יכול להישאל על שבעתו והרי זה כיון לנזיר. וכ"מ ברשב"א, שאף סומכוס אית ליה לדינא דרב הונא. ושמא נקט הרא"ש שמשמע אף בכגון שנשבע ואסר על דעת רבים וכד' שאין לו התרה).

ב. תנן, מערבים לנזיר ביין ולישראל בתרומה (מפני שראוי לאחרים). סומכוס אומר: בחולין. ופירשו בגמרא שביין לנזיר לא נחלק סומכוס שמערבים מפני שאפשר לו להישאל על נזרו ולהתיר היין [משא"כ בתרומה אעפ"י שראוי לישאל עליה, הלא תחזור לטבלה, וסובר סומכוס שגזרו על שבות בין השמשות והרי אינו יכול לתקן את הטבל בין השמשות].

לדברי בית שמאי בברייתא אין מערבים לנזיר ביין ולישראל בתרומה [שאינה סעודה הראויה לו, אף לא מבעוד יום. ויתכן שהולכים ב"ש לשיטתם שאין שאילה לנזירות. רש"ש].

א. בגמרא פירשו סתם משנה במסכת כלים שמשערים לפי מה שהוא אדם – כסומכוס. וכתב הרא"ש שאעפ"י כ הלכה כחכמים החולקים על סומכוס שכן דעת בית הלל בברייתא, שמערבים לנזיר ביין.

ב. בתרומה טמאה לדברי הכל אין מערבים, שאינה ראויה לאכילה לשום אדם. וכן הדין בתרומה בזמן הזה (רי"א^ז).

אין מערבים בתשלומי תרומה, הגם שלא תחזור לטיבלה שהרי הם חולין מתוקנים – נראה מפני שאין שאילה לתשלומי תרומה (עפ"י דובב מישרים ח"א סוס"י קט).

ג. מערבים לגדול ביום הכפורים (הואיל וראוי לקטן לאכילה (רש"י). וגם לגדול סעודה הראויה מבעוד יום היא).

א. גם במקום שאין בכל הסביבה קטן, כגון מחנות צבא מרוחקים – מערבים ביום הכפורים (הוראת הגרש"ז אויערבך, מובא בספר 'זעלהו לא יבול' ח"א עמ' קנט).

ב. כיוצא בדבר, מערבים בשבת שחל בה יום טוב ראשון של פסח במצה, הגם שאינה ראויה לאכילה עד הלילה – הואיל וראויה לקטנים (דובב מישרים ח"א סוס"י קלט; הר צבי).

ד. לדברי חנניה, כל עצמם של בית שמאי לא היו מודים בעירוב עד שיוציא מטתו וכל כלי תשמישו לשם (אותם שהוא סבור שיצטרך להם, או שרגיל בהם. עריטב"א). וכן העמיד רנב"י דברי ברייתא אחת. ואולם תנא דברייתא אחר סובר בדעת בית שמאי שמערבים במזון בלא כלי תשמיש, אלא שצריך שיהא ראוי לאכילה למערב עצמו בפועל, לכל הפחות מבעוד יום.

כתב בתורי"ד (תליתאה) שלא כפי הנראה מפרש"י (וע' חזו"א פ; חו"ב), שכאשר האדם נמצא בגופו במקום שקונה שבייתה, אין צריך שיהיו עמו כלי תשמישו אף לבית שמאי.

דפים ל – לא

מעריבים לכהן בבית הפרס, שאמר רב יהודה אמר שמואל: מנפח אדם בית הפרס והולך. רבי יהודה אומר: אפילו בין הקברות, מפני שיכול לחוץ – בשידה תיבה ומגדל – ולילך ולאכול. שסובר (כרבי יוסי בר' יהודה) אהל זרוק (= מיטלטל) – שמו אהל לחוץ בפני הטומאה. וחכמים סוברים אין שמו אהל (כרבי).

א. יש מפרשים שהשידה והתיבה מונחות על הקרקע והוא נכנס והולך בתוכן עד מקום העירוב

(עפ"י ר"ח ותוס'. וע' בפירוש הר' יהונתן שאין טפח בין הטומאה לתיבה). יש שהבינו לשיטה זו שאם הן נעות ע"י אנשים – לדברי הכל אין שמו אהל (כן נראה ברשב"א שהבין בשיטת ר"ח, והקשה על כך), ו"א שגם באופן זה נחלקו [ורק בוריקה באויר לא שמיה אהל לדברי הכל] (מהרש"א. וכ"מ בתוס' נזיר נה. והגיגה כה.).

ויש סוברים שבאופן זה שהן נחות [או אפילו נגררות על הארץ. ע' משל"מ הל' טומאת מת יא,א], אפילו לחכמים שמיה אהל [ומ"מ אין עירובו עירוב, אולי מפני שאין מצוי שיניח תיבה ארוכה כזו להיכנס. עמהרש"א]. לא נחלקו אלא כשהן נעות באויר (רשב"א בשם רש"י וראב"ד [ערש"י גטין ח:]), וכן נקטו הרשב"א והריטב"א לעיקר).

ב. כתבו הראשונים שאותה שידה ותיבה המכילות ארבעים סאה, אינם מקבלים טומאה ואעפ"כ אינן חוצצות בפני הטומאה, למאן דאמר אהל זרוק לא שמיה אהל. ויש מי שנראה מדבריו שבעודם מיטלטלים ואינם מונחים בקביעות – מקבלים טומאה (עריטב"א. וע' קהלות יעקב שהרות כב).

ג. רש"י כתב שחכמים ורבי יהודה סוברים כסומכוס שהעירוב צריך שיהא ראוי לו לאכילה. וכ"כ הריטב"א ולכן פסק שמעריבים לכהן בביה"ק שהרי ראוי לישראל.

והתוס' (כו) כתבו שגם חכמים החולקים על סומכוס מודים שאינו עירוב מפני שאינו יכול להגיע אליו והרי הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר (וכ"מ בתור"ד ובטור או"ח תט).

וכן הדין בעירוב על קבר יחידי לכהן טהור, בתרומה טהורה שלא הוכשרה לקבל טומאה; רבי יהודה מתיר מפני שיכול לילך בשידה וכו' וליטול העירוב על ידי פשוטי כלי עץ הנתונים על חודם, בענין שאינם מאהילים טפח על הקבר. וחכמים אוסרים אפילו בקבר יחידי מפני שקוננה בית בקבר שהוא אסור בהנאה [ורבי יהודה מתיר מפני שאין מעריבים אלא לדבר מצוה (כדברי רב יוסף) ומצוות לאו ליהנות ניתנו (כדברי רבא) ומאחר שקנה עירוב, שוב אינו צריך לו לשמרו. וחכמים אוסרים מפני שנוח לו שיישמר שאם יצטרך – יאכלנו].

הרמב"ם (עירובין ו, יז ובפיה"מ) פסק כחכמים שאינו עירוב מפני שבית הקברות אסור בהנאה והרי נהנה בשמירת העירוב. וכן פסקו כמה ראשונים (ערמב"ן מו. מ"מ בשם הגאונים; רבנו ירוחם יב, יח). וכן נפסק בטור ושלחן ערוך (תט, א). ומטעם זה אין חילוק בין כהן לישראל, שהרי נהנה מהקבר. ודוקא כשהניחו בקבר עצמו אבל לא מצדיו. ויש אומרים דוקא בקבר בנין נאסר, אבל קבר שבקרקע לא נאסר בהנאה (ע' משנ"ב תט סק"ב).

ויש שנראה מדבריהם שאמנם בין הקברות נוקטים להלכה לאסור בכהן, מפני שאהל זרוק לא שמיה אהל כדברי רבי שהלכה כמותו מחברו, אבל בישראל או בקבר יחידי נוקטים להלכה כרבי יהודה, שהלכה כדברי המיקל בעירוב ואפילו יחיד כנגד רבים (עפ"י מהר"ם מרוטנבורג והרא"ש והטור – ע' מהרש"א. וכן מבואר בדעת הרשב"א, שבהדושו כתב שהלכה כחכמים שאהל זרוק אין שמו אהל [ומש"כ בא"ת (כרך א עמ' רלט) בשם הרשב"א שלהלכה אהל זרוק שמו אהל – אינו], ובעבודת הקדש (ח) נקט הרשב"א שאין חשש הנאה מהנחת העירוב בקבר לפי שא"צ את שמירתו שם, כרבי יהודה. וכן דעת הר' יהונתן. וכתב ב'קרבן נתנאל' (מובא בבאה"ל תט, א) שבשעת הדחק אפשר לסמוך על דעה זו). ומדברי הרי"א נראה שנקט להלכה אהל זרוק שמיה אהל, ולכך מעריבים לכהן בבית הקברות.

ובריטב"א משמע שלהלכה מערבים לכהן בבית הקברות מטעם אחר; מפני שראוי לישראל וצ"ע אם גם בתרומה הדין כן, שהרי ראוי ישראל להכנס ולהוציאה וליתן לכהן. אך בסוגיא להלן לה: משמע שצריך העירוב להיות ראוי להינטל על ידי המערב עצמו. וכ"כ הריטב"א להלן לה. וע' גם בתשובת עבודת הגרשוני (קד).

דף לא

נד. א. האם מערבים בדמאי, בטבל ובמעשרות?

ב. האם אפשר להניח עירוב על ידי אחר? ומה הדין ע"י מי שאינו בן דעת?

א. מערבים בדמאי [שאם ירצה יכול להפקיר נכסיו והריהו עני וראוי לאכלו כדברי בית הלל] ובמעשר ראשון שניטלה תרומתו [אעפ"י שלא ניטלה ממנו תרומה גדולה, וכגון שהקדימו בשיבלים שנפטר מתרומה גדולה], ובמעשר שני והקדש שנפדו [אפילו לא נתן את החומש]. הכהנים מערבים בחלה ובתרומה טהורה. אבל לא בטבל [אפילו הטבול מדרבנן], ולא במעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו [אפילו ניטלה ממנו תרומת מעשר ולא תרומה גדולה, אם הקדימו בכרי], ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו [כהלכתם, כגון מעש"ש על גבי אסימון, והקדש ע"ג קרקע]. תרומה טמאה – אין מערבים בה (כדתנן להלן לה.). בזמן הזה שהתרומה אינה ראויה לאכילה לשום אדם, אין מערבים בה (ריא"ז).

ב. השולח עירובו ביד גדול בר דעת – עירובו עירוב. ביד חרש שוטה וקטן או ביד מי שאינו מודה בעירוב, כגון כותיים (רב חסדא. ובכלל זה כל מי שאינו מודה לדברי החכמים. פוסקים) – אינו עירוב. ואם אמר לאחר לקבל ממנו, או אפילו מיד קוף או פיל המוליכו – הרי זה עירוב. ופירשו, בעומד ורואהו עד שמגיע אל המקבל, אבל אין צריך לראות הקבלה עצמה ועשיית העירוב, שחזקה שליח (גדול ובר דעת) עושה שליחותו. פירשו בגמרא על פי דברי רב הונא, שזה אמור רק בעירובי תחומין (שצריך לקנות שביתה, וקטן אינו קונה (רש"י); או משום שהואיל והוסמכו עירובי תחומין על הכתוב, החמירו בהם ולא האמינום. תוס'), אבל בעירובי חצרות קטן גובה את העירוב (שא"צ קנין (רש"י); או משום שיש שם דעת אחרת מקנה, לכך מועיל קנין הקטן (רשב"א), או משום שהקלו חכמים להאמינו (כפירוש התוס').

א. אם נותן עירובו ביד חרש שוטה וקטן או נכרי או קוף, ורואה שהניח והומו במקום מסוים, ואומר בעצמו 'שם תהא שבייתתי' – עירובו עירוב (ריטב"א ועוד, עפ"י הסוגיא במעילה. וודאי גם רש"י מודה לכך, שכיון שאמר 'תקנה לי פתי' נעשה הקנין על ידי עצמו [שפ"א, וכ"כ הפמ"ג להלכה. וה"ה בשליח גדול ואינו רואהו, יכול המשלח לומר וא"צ אמירת השליח כלל. פמ"ג תט ומובא בבאה"ל תיג], אבל בלא אמירה, אפילו רואהו לקטן שהניחו אינו עירוב – ע' מג"א תט סקט"ו ומשנ"ב סקמ"א).

ב. אם הקטן אומר למשלחו שהניח העירוב, צדד הגרעק"א שנאמן, וכמו שהאמינוהו לענין בדיקת חמץ. [ותמה על דברי התוס' שהוצרכו לחלק בין בדיקת חמץ לכאן. ונראה לכאורה שחילוק התוס' נצרך כי משם נראה שמלבד אמירתם צריך לסמוך גם על גוף הבדיקה שהיא נעשתה כראוי על ידיהם, ולזה אין די באמירתם, וע"כ הקשו שנאמר כן גם בעירוב שכל שהדבר מוטל עליו ודאי עושה שליחותו, וחילקו שדוקא בבית שלהם האמינום. ואולם במקום שכל הנידון הוא על אמירתם שקר או אמת, אין סברא לחלק אם הדבר שלהם או שאינם אלא שלוחים עליו. וע"ע תור"פ].

ג. בעירובי חצרות שיכול לעשות ע"י קטן, משמע מפירוש ר"י בן חכמון שהקטן המקבץ הוא המברך על מצות העירוב ואומר 'בזה העירוב מותר...'.
קפז